

Asia: VN/621/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto: Hallituksen esitys laiksi jätelain muuttamisesta

32 a § Yhdyskuntajätehuollon järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY) kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä.

Esityksessä ehdotetaan ns. SOTE-kiinteistöjen sekä pelastustoimen kiinteistöjen jätehuollon järjestämisvastuun siirtymistä koskevan siirtymäsäännöksen lisäämistä jätelakiin. Järjestämisvastuu säilytettäisiin kunnalla vuoden 2025 loppuun asti. Jätteen haltija saisi kuitenkin oman ilmoituksensa perusteella ottaa järjestämisvastuun jo tätä aikaisemmin itselleen ilmoittamalla asiasta kuusi kuukautta etukäteen kunnalle.

HSY pitää ehdotettua siirtymäaikaa perusteltuna. Siirtymäaika varmistaa jätehuollon järjestämisvastuun hallitun siirtymisen kunnilta hyvinvointialueille. Siirtymäajan kuluessa hyvinvointialueet ehtivät selvittää kiinteistönsä ja niiden jätehuoltopalveluiden kokonaisuuden sekä kilpailuttaa palvelut hankintalain mukaisesti. Jätelaitokset voivat huomioida muutoksen niissä jätteenkuljetusurakoissa, joiden kilpailutukset käynnistyvät sen jälkeen, kun lainmuutoksesta on päätetty.

Voimassa oleviin jätteenkuljetusurakkasopimuksiin nyt esitetty lainmuutos aiheuttaa muutoksia, joihin hankintayksikkö ei ole kilpailutusvaiheessa voinut varautua. HSY:n urakkasopimuksissa sopimuskauden pituus on normaalisti 5 vuotta, eikä HSY:n tiedossa ole kilpailutusvaiheessa ollut eikä ole voinutkaan olla hyvinvointialueiden perustamista koskevan, vasta 1.7.2021 voimaan tulleen voimaanpanolain 616/2021 sisältö. Voimaanpanolaki sisältää mm. runsaasti poikkeussääntelyä Helsingin kaupungin sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) osalta. Kesken sopimuskauden urakoista poistuvat kohteet voivat aiheuttaa sopimuseuraamuksia HSY:lle ja toisaalta ongelmia myös HSY:n sopimuskumppanina olevalle urakoitsijalle. Tätä taustaa vasten perusteltuna voisikin pitää vielä pidempää, viiden vuoden mittaista siirtymäkautta. HSY:n näkemyksen mukaan esityksen mukaista kolmen vuoden mittaista siirtymäkautta voidaan kuitenkin

pitää riittävänä aikana sopimuseuraamuksetkin huomioiden. Vastaava kolmen vuoden siirtymäaika oli säädettyä myös jätelakiin vuonna 2017 tehdyssä muutoksessa, jolloin SOTE-kiinteistöjen poistuminen kunnan jätehuoltovastuulta alun perin päätettiin.

HSY kannattaa myös hyvinvointialueille annettua mahdollisuutta ottaa järjestämisvastuu hoitaakseen jo ennen säädetyn siirtymäajan päättymistä. Ehdotuksen mukainen kuusi kuukautta on kuitenkin erittäin lyhyt aika erityisesti isojen toimijoiden osalta. Jo yksittäisen huomattavan suuren toimijan kaikkien kiinteistöjen poistuminen kuntaurakoista aiheuttaa muutoksia urakkasopimuksiin, jolloin osa muutoksista saattaa aiheuttaa myös sopimussanktioita. Tästä johtuen HSY ehdottaa, että hyvinvointialueen tulee ilmoittaa 12 kuukautta etukäteen, mikäli se haluaa järjestää jätehuoltonsa itse jo ennen siirtymäajan päättymistä. Joka tapauksessa mahdollisuus järjestää jätehuoltonsa itse jo ennen siirtymäajan päättymistä mahdollistaa myönteisellä tavalla joustavat järjestelyt eri hyvinvointialueilla.

HSY pitää hyvänä, että esityksen perusteluihin on erikseen kirjattu näkymään asumisessa syntyvien jätteiden jätehuollon kuuluvan kaikissa tilanteissa kunnan jätehuoltovastuulle, riippumatta siitä, mikä taho on asumispalvelun tai palveluasumisen järjestäjä.

HSY toteaa, että Helsingin kaupungin SOTE-kiinteistöjen osalta esitys jättää jätehuollon järjestämisvastuun epäselväksi. Hyvinvointialue-uudistuksessa Helsingin kaupunki jää edelleen järjestämään alueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Ehdotuksen sivulla 14 mainitaan, että ” Arvioon on sisällytetty Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon jätteet sillä oletuksella, että jätehuolto sote-uudistuksen seurauksena siirtyisi sopimuksilla Helsingin kaupungilta HUS-yhtymän hoidettavaksi.” HSY:n tiedossa ei tällaisia sopimuksia ole. Koska Helsingin kaupunki kuitenkin faktisesti järjestää jatkossa(kin) SOTE- ja pelastustoimen tehtävät, tulkitaanko tällöin kyseessä olevan jätelain 32 §:n 1 momentin 2-kohdan mukainen kunnan hallinto- ja palvelutoiminta, joka kuuluu jatkossakin kunnan jätehuoltovastuulle. HSY ehdottaa, että perusteluita selkeytettäisiin Helsingin kaupungin SOTE-kiinteistöjen osalta.

145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Esityksessä ehdotetaan Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 alkaen.

HSY:n näkemyksen mukaan on tärkeää, että kunnallisia jätelaitoksia koskevan sidosyksiköiden ulosmyyntiraja pysytetään 10 prosenttiin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Pysyvä 10 %:n ulosmyyntiraja vakauttaa sääntelyyn liittyvää epävarmuutta sekä lisää järjestelmän joustavuutta. Jätehuollon käsittelykapasiteetin pitkäikäisissä investoinneissa on välttämätöntä huomioida tarpeita myös pidemmällä aikajänteellä. Jätehuollon alati muuttuva lainsäädäntö on tehnyt ennakoinnista haastavaa.

Hallitusohjelmakirjauksen mukainen 10 %:n pysyvä ulosmyyntiraja mahdollistaa kuntien jätelaitosten jätteenkäsittelykapasiteetin tehokkaan käytön ja tuo erityisesti jätteenkäsittelypalvelua tarvitseville yrityksille lisää markkinaehtoisia vaihtoehtoja. Yksityiset jätehuoltoalan yritykset hankkivat merkittävän osan jätteenkäsittelypalveluistaan kuntien jätelaitoksilta.

Vaikutusten arvioinnit

32 a § Yhdyskuntajätehuollon järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä

HSY:n näkemyksen mukaan SOTE- ja pelastustoimen kiinteistöjen jätehuoltovastuuta ja sen moninaisuutta on kuvattu esityksen perusteluissa hyvin. Kiinteistökohtaiselle tarkkuudelle ulottuva jätehuoltovastuisiin ja jätehuollon käytännön järjestämisen tarpeisiin liittyvä selvitystyö vaatii hyvinvointialueilta resurssointia, jotta myös jätelain mukaiset veloitteet tulee asianmukaisesti täytetyiksi. Myös jätehuoltopalveluiden hankinnan toteuttaminen julkisena hankintana tarvitsee aikaa minimissään puoli vuotta. Nämä vaikutukset on perusteluissa tuotu hyvin esiin, samoin järjestämisvastuun siirtymisen vaikutukset jätteenkuljetusurakkasopimukseen sekä niiden osapuolina oleviin jätelaitoksiin sekä urakoitsijoihin. Siirtymäsäännös on kaikkien näkökulmasta perusteltu.

145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

HSY:n näkemyksen mukaan vaikutustenarvion tekeminen ulosmyyntirajan vaikutuksista esimerkiksi jätehuollon toimivuuteen, kiertotalouden edistämiseen tai kilpailuneutraliteettiin voi olla vaikeaa. Arviointia vaikeuttaa entisestään, että ehdotettu lainmuutos koskee vuoden 2029 jälkeistä aikaa. Vaikka muutos sijoittuu tulevaisuuteen, on sen säätäminen kuitenkin erittäin perusteltua. Ehdotettu säännös vakauttaa toimintaympäristöä ja lisää ennustettavuutta, mikä helpottaa strategisen tason päätöksentekoa.

Vaikutusarviossa on nojaututtu pitkälti KKV:n tekemään selvitykseen (Tutkimus jätealan ulosmyyntirajan vaikutuksista, Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusraportteja 1/2022). Selvityksen jälkeiset tapahtumat, Ukrainan sota sekä talouden ennustettu taantuma, vaikuttavat keskeisesti myös jätealan toimintaan ja esimerkiksi jätemäärien kehittymiseen. Tämä osoittaa osaltaan vaikutustenarvion tekemisen vaikeuden. KKV:n selvityksessä todetaan, ettei ulosmyyntirajan sääntelyllä voida merkittävässä määrin vaikuttaa kilpailuneutraliteetin toteutumiseen. Vaikka vaikutuksia kilpailuneutraliteetin toteutumiseen ei juurikaan olisi, on ehdotettu säännös kuitenkin tarpeellinen ja perusteltu. HSY:n näkemyksen mukaan jätelain säännösten tulisi olla siten joustavia, että ne mahdollistavat jätelaitoksen toimintojen organisoimisen tarkoituksenmukaisella tavalla. Säädösten ei tulisi muodostaa esteitä sille, että olemassa olevaa jätteenkäsittelykapasiteettia ei voitaisi täysimääräisesti hyödyntää. Ulosmyyntirajan säätäminen pysyväksi on perusteltua, sillä se lisää regulaation joustavuutta ja edesauttaa jätehuoltojärjestelmän toimivuutta.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Petri Kouvo

toimialajohtaja

Lehmussaari Saara

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä